

PROGRAMMANUS

PRODUCENT: LENA GRAMSTRUP OLOFGÖRS

PROJEKTLEDARE: HELEN RUNDGREN

BESTÄLLNINGNUMMER: 102517/RA2

SKAPELSEMYTER

DEN STORA FLODEN

Berättelsen om Utnapishtim ur Gilgamesheposet

Av: Lena Gramstrup Olofgörs

I rollerna:

UTNAPISHTIM: Sten Ljunggren

DOTTERN: Sara Salazar-Karlqvist

EA vattnets gud: Isa Aouifia

ENLIL luftens, vindens gud: Fredrik Meyer

ISHTAR, gudinna: Anita Wall

Gudaröster och människoröster

Musik: Gabriella Hansson

LENA GRAMSTRUP OLOFGÖRS (Inledning till programmet)

Världens äldsta historia som går att läsa heter

Gilgamesheposet. Berättelsen, som är nästan femtusen år gammal, finns skriven på lertavlor. Sagorna utspelar sig i Mesopotamien, och det ligger ungefär där Irak finns idag. På den elfte tavlan finns berättelsen om kung Utnapishtim, och den handlar om när livet på jorden föddes på nytt.

Berättelsen påminner om Noaks ark, men gick att höra långt, långt tidigare. I den här pjäsen börjar det med att gudarna grälar.

SCEN 1.

(I Gudarnas sal. Gudarna ENLIL, ISHTAR, EA. Alla pratar i munnen på varandra. UTNAPISHTIM och hans DOTTER lyssnar. Musik)

ENLIL

Hur kunde han överleva?

ISHTAR

Men här står han ju.

ENLIL

Alla människor skulle dö I stormvågen!

EA

Och flickan.

ENLIL

Är det fler som överlevt flodstormen?

ISHTAR

Jamen, hur gick det till?

(Enlils replik utkristalliserar sig i kakafonin)

ENLIL

Vad ska vi göra med honom, och flickan? Han har brutit mot vårt beslut! Vi, storgudar!...

ISHTAR (Avbryter)

Tyst! Låt höra vad mannen här har att berätta!

ENLIL

Vi gudar var överens om att vi skulle ställa till med en stormflod. Eller hur? Han här skulle dö precis som alla andra människor.

ISHTAR

Hur är ditt namn människa?

UTNAPISHTIM

Utnapishtim. Kung över staden Shuruppak, vid floden Eufrat.

ISHTAR

Vem är flickan vid din sida?

DOTTERN

Jag är dotter till min far konung Utnapishtim.

ISHTAR

Ni vet att vi gudar här; Enlil vindens gud, Ea vattnets gud och jag Ishtar, vi beslutade att jorden skulle svämma över.

UTNAPISHTIM

Ja.

ISHTAR

Ja, ändå står ni här!

ENLIL

Dom har undgått det öde vi gudar bestämt! Döda dem, säger jag!

ISHTAR

Hejda dig, Enlil! För att vi ska kunna bestämma vad vi ska

göra med Utnapishtim och hans familj vill vi veta exakt vad som hände!

ENLIL

Hur slapp ni undan översvämningen?

DOTTERN

Vi byggde en båt.

ISHTAR

Vi tar det från början. Gudarnas beslut om stormfloden var en hemlighet. Hur fick du reda på vad som skulle hända?

UTNAPISHTIM

Jag hade en dröm.

SCEN 2.

(Tillbaka till staden Shuruppak, vid floden Euftrat.
Vind i vassen. Utnapishtim ligger och sover. EA söker upp
Utnapishtim)

EA (Tyst)

Lämna allt och sök livet!

UTNAPISHTIM (Vaknar till)

Vem där?

EA

Lämna allt och sök livet!

UTNAPISHTIM

Det darrar i väggarna.

EA

Utnapishtim. Lyssna noga. Det är jag, Ea.

UTNAPISHTIM

Vattnets gud! Vad vill du mig?

EA

Du ska göra precis som jag säger.

UTNAPISHTIM

Jag drömmer.

EA

Du känner vindens gud, Enlil.

UTNAPISHTIM

Ja.

EA

Han och de andra gudarna har samlats och Enlil kommer att ställa till med en flodvåg. Jag var med. Jag vet.

UTNAPISHTIM

Varför?

EA

Enlil är trött på allt oljud, allt oväsen här nere bland er människor. Lyssna på mig och gör som jag säger.

UTNAPISHTIM

Jag lyssnar.

EA

Riv ditt hus och bygg ett skepp. Lämna allt och sök livet.

UTNAPISHTIM

Lämna allt?

EA

Bry dig inte om dina äodelar och allt guld. Rädda livet!

UTNAPISHTIM

Lämna all rikedom?

EA

Du ska föra alla levande väsen ombord på skeppet.

UTNAPISHTIM

Vad är det som kommer att hända?

EA

Om sex dagar kommer floden att svämma över.

Innan dess måste du ha byggt klart skeppet och fyllt det med säd från allt levande. Djur, människor och växter.

SCEN 3.

(I Gudarnas sal. Musik)

ENLIL

Ea! Avslöjade du vår plan?!

EA

Nej. Jag höll mitt tystnadslöfte. Jag pratade bara med väggen. Utnapishtim råkade tydligen vara på andra sidan.

ENLIL

Du är som en människovän. Men människorna måste dö!

ISHTAR

Tig, Enlil! Jag vill veta hur de bar sig åt.

UTNAPISHIM

Jag samlade hela min familj och alla som ville hjälpa till.

SCEN 4.

(Tillbaka i tiden till staden Shuruppak, vid floden Euftrat)

(Full fart när de bygger båten. Yxhugg, sågar. Morgonfåglar, människor som pratar med varandra)

UTNAPISHTIM (Manar på de som arbetar med bygget)

Raska på där! Släpa fram stocken hit!

DOTTERN

Far, vad gör du?

UTNAPISHTIM

Jag gör det Ea sagt mig. Jag har förstått och ska utföra det.

DOTTERN

Göra vad då?

UTNAPISHTIM

Vi ska bygga ett skepp!

(Bygget fortsätter och Utnapishtim ritar på en ritning och mumlar instruktioner. Han är fullt upptagen, i sina egna tankar)

UTNAPISHTIM

Nu ska vi se. Ea sa att båten ska vara lika lång som bred. Mmm...

DOTTER (Vill ha kontakt)

Jaha, menar du fyrkantig?

UTNAPISHTIM

Sex däck med sju delar. Lastrummet ska vara i nio delar. Och så ett tak över skeppet, lika långt som väggarna.

DOTTERN

Far hejda dig!

UTNAPISHTIM

Och tre tusen tunnor tjära.

DOTTERN

Far, alla som arbetar måste ha mat och dryck för att orka!

UTNAPISHTIM

Ja, just. Tre tusen tunnor olja i krukor måste ombord.

DOTTERN

Jag menar mat nu!

UTNAPISHTIM

Ja, jo visst.

(Musik)

DOTTERN

Slakta oxar och får och bjud på vin och must! Nu!

SCEN 5.

(Mat lagas, musik, fest, sång)

DOTTERN

Här kommer dricka!

(Mat serveras och äts)

RÖSTER

Åh, tack, Utnapishtim! Tack!

DOTTERN

Det är som nyårsfest!

(Glädje, skratt, sång)

DOTTERN

Far, det där ovädret... Vad ska du säga till de andra som bor i stan när det börjar närma sig?

UTNAPISHTIM

Jag ska säga att jag måste fara till den heliga sjön eftersom jag inte längre kan bo kvar.

DOTTERN

Men det kan ju ingen när floden kommer!

UTNAPISHTIM

Vindens gud, Enlil, är fientlig mot mig. Jag kan inte längre vara kvar här.

DOTTERN

Enlil är fientlig mot alla i stan. Alla måste ombord på båten. Alla!

UTNAPISHTIM

Hur ska vi få plats? Jag hinner bara bygga en båt!

DOTTERN

Men ska alla andra dö!?

UTNAPISHTIM

Ja, vad har vi för val? Vi räddar så många vi kan.

DOTTERN (Gråter)

Varför bara vi? Varför bara jag?

(Festen tonar ut)

SCEN 6.

(I Gudarnas sal. Musik)

ISHTAR

Och sedan kom den sjunde dagen. Vad gjorde ni då?

UTNPISTHIM

Vi lastade allt vi kunde.

DOTTERN

Alla djur och alla frön vi hittade.

UTNAPISHTIM

Och hela min familj och alla jag kände. Unga och barn och skepparen Puzurkurgal.

DOTTERN

Vi lastade så mycket vi kunde.

SCEN 7.

(Tillbaka i tiden till staden Shuruppak. Lastar skeppet.

Alla går ombord. Djurläten, landgång knarrar)

DOTTERN

Idag är den sjunde dagen.

(Åska på avstånd. Hör hur ovädret närmar sig)

UTNAPISHTIM

Det mörknar på himlen. Stunden har kommit.

(Barnröster)

DOTTERN

Vi har väl inte glömt någon?

UTNAPISHTIM

Är alla stäppens vilda djur med?

DOTTERN

Mm.

UTNAPISHTIM

Och bergens hjordar?

DOTTERN

Ja, två av varje!

(Skyfall)

UTNAPISHTIM

Kom skynda dig, nu måste vi ombord! Skepparen var är han?

DOTTERN (Ropar)

Skynda!

SKEPPAREN (Ropar)

Jag kommer!

(Skepparen kommer springande. De stänger dörren och ovädret bryter loss. Regn och storm som ökar. Vatten forsar fram,

det knakar i skrovet)

UTNAPISHTIM

Stäng alla luckor och lås dörren! Försegla skeppet! Vattnet stiger!

(Skrik på hjälp från människor. De bultar utanför på skrovet)

RÖSTER

Hallå/Rädda oss/

DOTTERN

Dom vill följa med. De är så många.

UTNAPISHTIM

Vi kan inte... Kan inte. Det går inte. Förlåt. Förlåt. Varför...? Varför skulle jag drabbas av detta?

(En väldig våg sköljer fram och tystar skriken från Människorna. Musik)

SCEN 8.

(I Gudarnas sal)

ENLIL

Vattnet steg och dränkte allt.

ISHTAR

Snabbt ökade stormen i styrka. Landet krossades som en kruka.

EA

Även vi gudar blev rädda för den stora floden. Vi flydde upp till himlen.

ISHTAR

Där satt vi och jämrade oss.

EA

Mm.

ENLIL

Ishtar du skrek värst, som en barnaföderska.

ISHTAR

Allt i den gamla tiden förvandlades till lera. Därför att vi gudar talade om onda saker. Hur kunde jag? Jag har själv fött dem, de är mitt eget folk. Och nu flöt de som fiskar i havet.

ENLIL

Alla gudar grät och klagade med febervarma läppar.

EA

I sex dagar och sju nätter blåste vinden.

SCEN 9.

(Tillbaka i tiden inne i båten. Lugnt kluckande mot båtens sida. Knarrade i skrovet. Utnapishtim gråter stilla)

DOTTERN

Far! Hör du? Havet har lugnat sig.

(En lucka öppnas)

DOTTERN (Tar ett andetag)
Ljuset! Jag kan se dig igen, far. Tårarna strömmar över ditt ansikte.

UTNAPISHTIM
Havet är slätt som ett tak. Det är helt tyst. Det är helt stilla. Människorna har åter blivit lera.

DOTTER
Ser du något?

UTNAPISHTIM
Jag spanar efter stränder för att se om havet tar slut.

DOTTER
Vad ser du?

UTNAPISHTIM
Kom, titta!

DOTTER
Det ser ut som öar!

(Båten kör fast. Allt skakar till sen stilla)

SCEN 10.

(I Gudarnas sal. Musik)

ISHTAR

Ni hade fastnat på berget Nisir.

UTNAPISHTIM

Ja. Vi satt fast i sju dagar.

DOTTERN

Då tog vi hjälp av fåglarna.

UTNAPISHTIM

Jag lät en duva flyga från min hand.

DOTTER

Duvan flög men kom snart tillbaka.

UTNAPISHTIM

Då lät jag en svala flyga från min hand.

DOTTER

Svalan flög men kom tillbaka när den inte hittade något land. Då fick korpen flyga iväg.

ISHTAR

Men Korpen kom inte tillbaka.

UTNAPISHTIM

Korpen flög och såg att floden höll på att sjunka undan.

SCEN 11.

(Tillbaka i tiden på båtens däck)

UTNAPISHTIM

Vattnet sjunker. Vi kan gå ut!

(Luckor, landgångar öppnas knarrande. Fotsteg går ut på jord, djurläten, människoläten)

DOTTERN

Släpp ut alla djur! Här ska vi vara.

(Alla djuren släpps ut och sprids åt alla håll. Djuren ger ifrån sig läten, knarranden från landgången, uppspelta röster från barn och unga)

UTNAPISHTIM

Följ med mig! Vi går till bergets topp.

DOTTERN

Vad ska vi göra?

UTNAPISHTIM

Vi måste offra till gudarna som har gett oss land. Tänd rökelsen.

DOTTERN

Vass och cederträ och myrra.

(Dottern blåser)

(Ljud från brasa)

DOTTERN

Titta! Röken stiger.

SCEN 12.

(I Gudarnas sal)

ISHTAR

Vi gudar kände den ljuvliga doften. Till vår ära?

UTNAPISHTIM

Ja. Jag offrade i de fyra väderstrecken och brände rökelsen här på bergets topp. Men inte till Enlil.

ISHTAR

Nej, Enlil du var inte välkommen för du lämnade människorna att förintas.

ENLIL (Rasande)

Ingen skulle ju klara sig! Ea, det är du som har åstadkommit detta!

EA

Nej, Enlil!

ENLIL

Människorna skulle dö allihop!

ISHTAR

Ja, men du behöver inte vara så hård! Om du är för hård, släpp efter lite.

EA

Istället för floden hade lejonet, eller vargen kunnat minska människornas antal.

ISHTAR

Ja.

ENLIL

Ea, det var du som avslöjade gudarnas hemlighet.

EA

Nej, jag avslöjade inte gudarnas hemlighet. Jag lät Utnapishtim drömma en dröm så att han kunde höra gudarnas hemlighet.

ISHTAR

Den som är ensam skyldig ska själv bära sin skuld. Enlil, vad är din dom?

DOTTERN

Vad tänker ni göra med min far?

EA

Visa hänsyn så att Utnapishtim och hans familj inte går under.

ENLIL

Ea, är det någon som förstår sig på allt sådant här så är det du.

EA

Mitt svar är: Vindarnas gud Enlil ska välsigna er, dig och din hustru Utnapishtim. Och er dotter förstås!

DOTTERN
Välsigna oss?

EA
Enlil ska vidröra era pannor.

ENLIL
Förut var ni människor, men nu blir ni lika gudar.

UTNAPISHTIM
Odödlig.

ISHTAR
Ni kommer att bo vid flodens mynning.

DOTTERN
Men det betyder ju att vi kommer bo i paradiset...

ISHTAR
Och nu blir du och din hustru far och mor till alla nya människor.

UTNAPISHTIM
Far och mor till alla människor.

EA
Du som fann livet.